

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/137/135/96

MŁODZIEŻ O INTEGRACJI POLSKI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Tegoroczni absolwenci szkół ponadpodstawowych mieli po około 14 lat, gdy rozpadł się Związek Radziecki, coraz szerzej zaczęły się otwierać granice, a niepodległa Polska zadeklarowała chęć integracji z resztą Europy, od której została brutalnie odcięta przed półwieczem. Jest to więc pierwsze od dziesięcioleci pokolenie Polaków, które uważa możliwość wyjazdu za granicę za coś oczywistego, a nie akt łaski ze strony niedemokratycznego państwa.

Powstaje pytanie, jaki stosunek do integracji Polski z Unią Europejską mają ci młodzi ludzie, którzy prawdopodobnie dojrzałe życie spędzać już będą w zjednoczonej Europie? Czy odnoszą się do tej sprawy podobnie jak dorośli Polacy czy też inaczej?

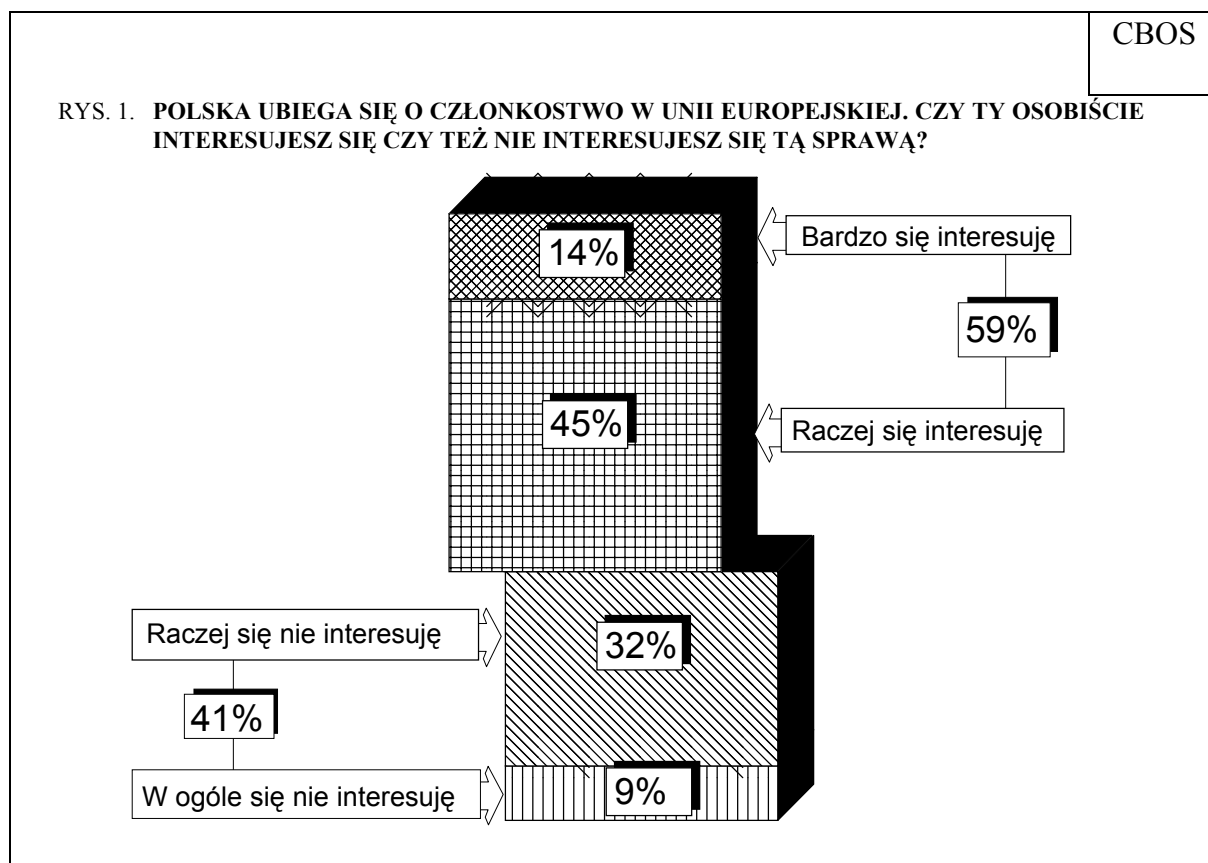
W tegorocznym badaniu CBOS nad młodzieżą¹, podobnie jak w poprzednich, poruszano wiele spraw istotnych dla młodego pokolenia. Problematyka „europejska” siłą rzeczy musiała być tam ograniczona do kilku zaledwie, ogólnych pytań. Młodym respondentom staraliśmy się zadać te same pytania, które w cyklu badań na temat integracji Polski z UE kierujemy do dorosłych Polaków².

---

¹ Badanie „Młodzież '96” przeprowadzono w dniach 13 - 22 kwietnia '96 na 1275-osobowej ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie młodzieży ostatnich klas szkół ponadpodstawowych.

² Wszystkie dane zawarte w tekście, dotyczące ogółu społeczeństwa polskiego, pochodzą z badania „Świat wokół nas” (9), 24 - 29 maja '96, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1154). Por. komunikat CBOS "Integracja Polski z Unią Europejską", sierpień '96.

Kwestie integracji Polski ze strukturami europejskimi nie są młodzieży obojętne. Większość badanych uczniów interesuje się sprawą członkostwa Polski w Unii Europejskiej, choć jednocześnie spora grupa deklaruje brak zainteresowania³.

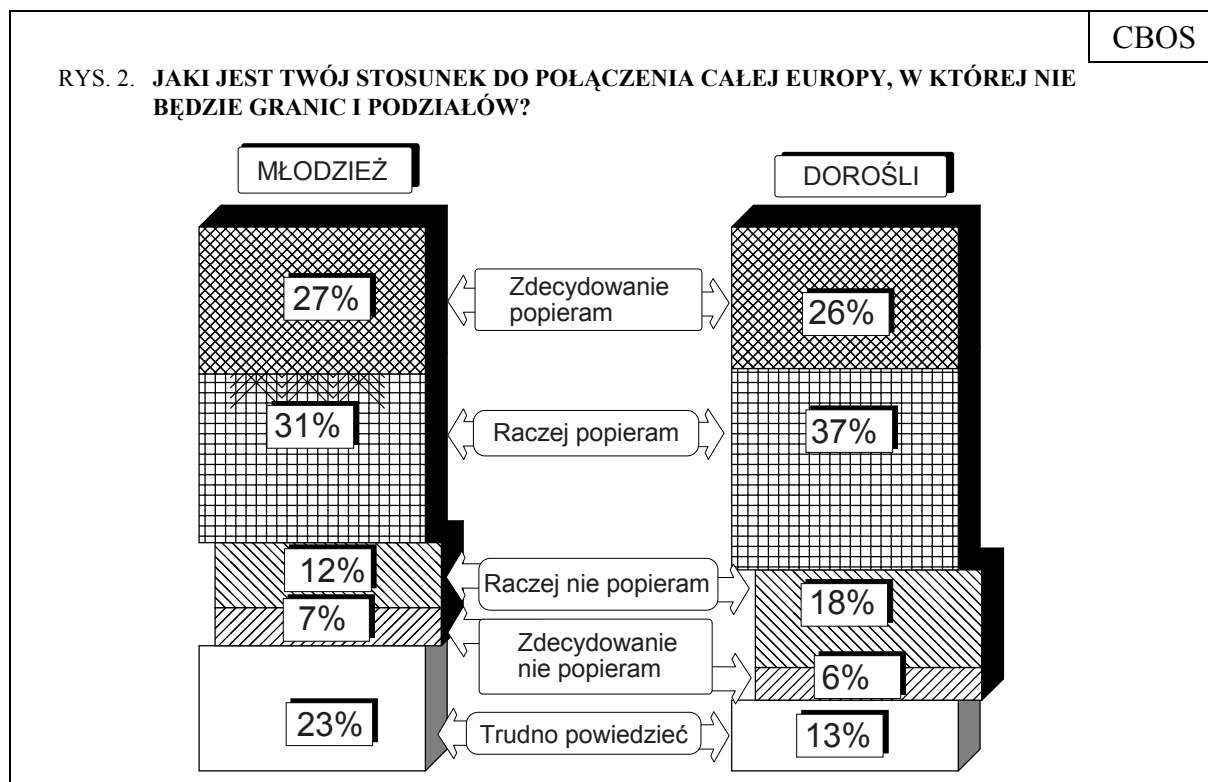

Największe zainteresowanie członkostwem Polski w Unii Europejskiej wykazuje młodzież liceów ogólnokształcących, a najmniejsze - zasadniczych szkół zawodowych⁴. Nie bez znaczenia dla tej kwestii jest również środowisko rodzinne ankietowanych uczniów. Sprawa przystąpienia Polski do UE bliższa jest młodzieży z rodzin inteligenckich oraz uczniom, których rodzice mają wyższe wykształcenie.

Jak natomiast młodzież odnosi się do idei zjednoczenia Europy? Czy podziela postawy dorosłego społeczeństwa?

³ W badaniu ludności dorosłej nie zadano tak brzmiącego pytania.

⁴ Zob. tabele aneksowe.

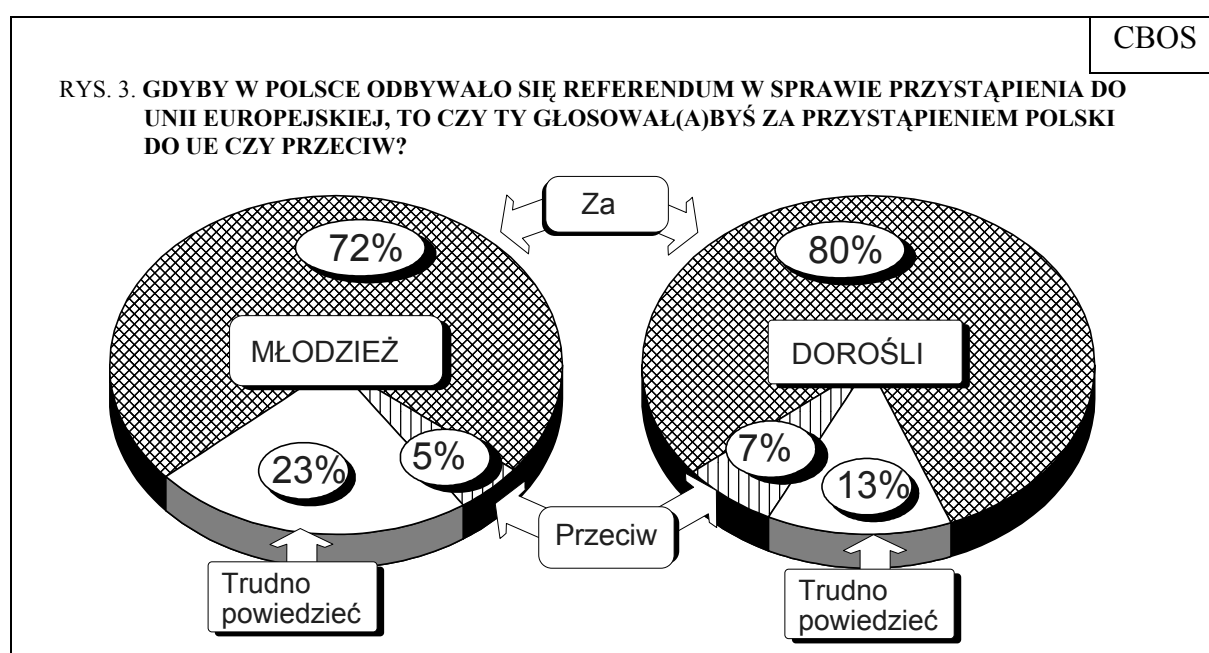
Mimo wymienionych na wstępie uwarunkowań historycznych, w wyniku których można by się spodziewać od najmłodszej generacji bardziej pozytywnego niż w starszym pokoleniu stosunku do „Europy bez granic i podziałów”, nic takiego nie zaobserwowaliśmy. Młodzi różnią się wyraźnie od dorosłych jedynie tym, że częściej nie mają zdania w tej sprawie. Wyniki te są dość zaskakujące i mogą wskazywać zarówno na większy sceptycyzm młodzieży wobec idei integracji europejskiej, jak i mniejsze zainteresowanie tą sprawą. W żadnym jednak przypadku nie można powiedzieć, że młodzież wyróżnia się odsetkiem euroentuzjastów.

Charakterystyczne jest również, że różnicowania poglądu na tę sprawę wśród młodzieży odpowiadają kierunkom różnicowań wśród ich rodziców. Ideę "Europy bez granic i podziałów" częściej popiera młodzież z domów inteligenckich i kadry kierowniczej, a w drugiej kolejności pracowników umysłowych niższego szczebla i prywatnych przedsiębiorców, a także ci, których rodzice (przede wszystkim ojcowie) mają wyższe wykształcenie. W próbie ogólnopolskiej te same grupy społeczne wyróżniają się szczególnie silną aprobatą idei zjednoczenia Europy⁵.

⁵ Por. wspomniany już komunikat CBOS „Integracja Polski z Unią Europejską”.

Trzeba dodać, że poparcie dla połączenia całej Europy jest wśród młodzieży tym większe, im bardziej interesuje się ona polityką. Uczniowie liceów ogólnokształcących znacznie częściej niż ich koledzy z innych szkół mają sprecyzowane poglądy w tej sprawie. Wśród licealistów więcej jest zarówno zwolenników, jak i przeciwników Europy bez granic.

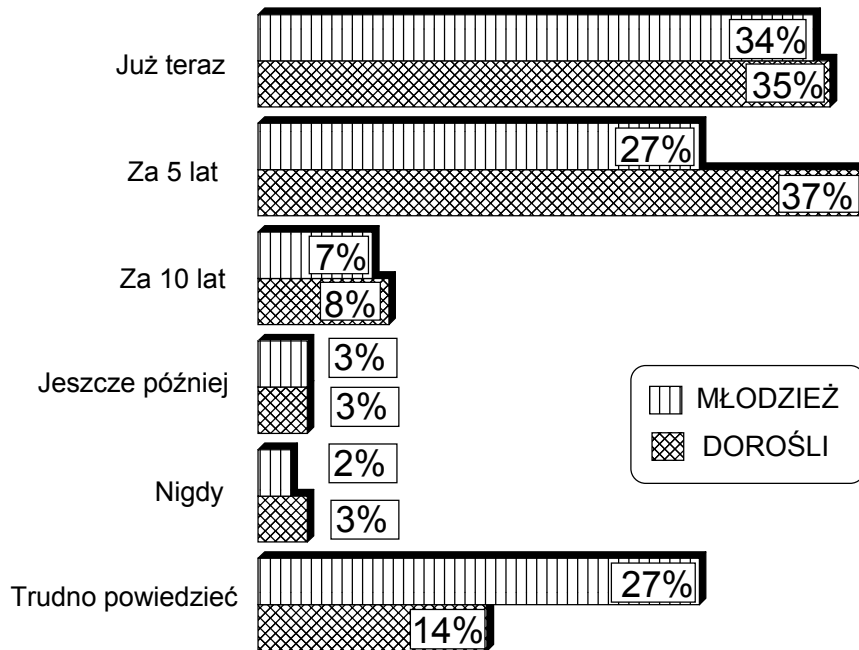
Jak natomiast zachowałyby się młodzież, gdyby w Polsce odbyło się referendum w tej sprawie?

Zdecydowana większość młodzieży opowiada się za przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Przeciwników jest równie mało jak wśród ogółu dorosłych, natomiast wyraźnie więcej młodych ludzi nie ma wyrobionego zdania na ten temat.

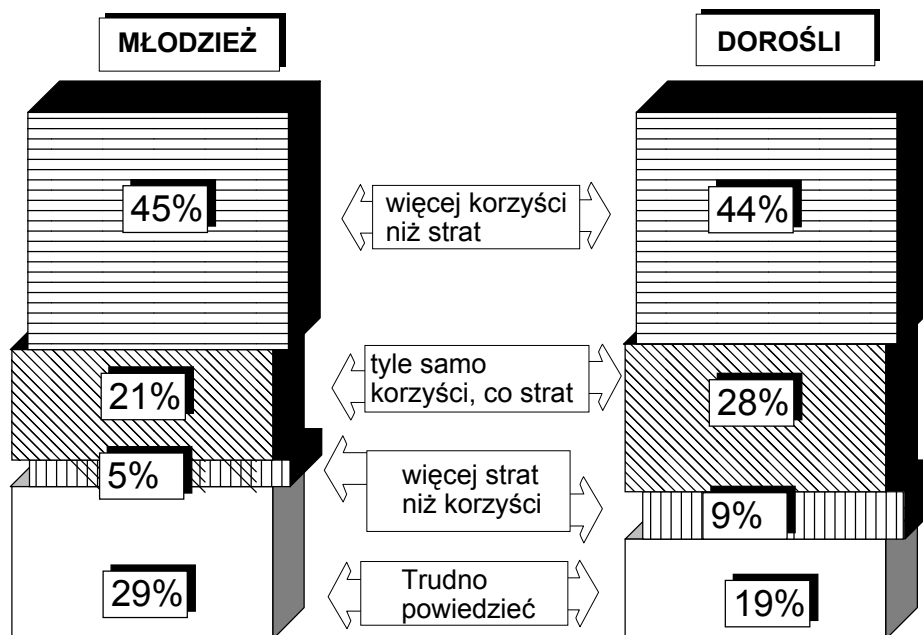
Wśród badanych uczniów najwięcej jest zwolenników natychmiastowej integracji z Unią Europejską. Stanowią oni w badanej próbie taki sam odsetek jak w próbie ogółu dorosłej ludności. Tyle samo, co wśród ogółu Polaków, jest również młodych zwolenników odłożenia pełnej integracji na termin odległy - 10 lat lub później. Mniej natomiast uczniów niż osób dorosłych uważa za właściwy termin pięciu lat.

RYS. 4. **KIEDY POLSKA POWINNA ZOSTAĆ PEŁNOPRAWNYM CZŁONKIEM UNII EUROPEJSKIEJ?**

Czego możemy się spodziewać po pełnej integracji z Unią Europejską? W jakim stopniu będzie to proces korzystny dla Polski, a w jakim niekorzystny?

RYS. 5. **CZY, OGÓLNIEM BIORĄC, PEŁNA INTEGRACJA Z UNIĄ EUROPEJSKĄ PRZYNIESIE POLSCE:**

Młodzież w mniejszym stopniu niż dorośli obawia się ewentualnych strat, jakie może przynieść Polsce pełna integracja z Unią Europejską. O tym, że proces ten będzie dla Polski per saldo korzystny, przekonana jest przede wszystkim młodzież z liceów ogólnokształcących, oceniająca warunki materialne swojej rodziny jako przynajmniej dość dobre, pochodząca z rodzin inteligencji i kadry kierowniczej, prywatnych przedsiębiorców, a także, choć w nieco mniejszym stopniu, pracowników umysłowych niższego szczebla. Przekonanie to jest tym większe, im wyższy poziom wykształcenia osiągnęli rodzice badanych (przede wszystkim ojcowie).

Opinie o korzyściach płynących z pełnej integracji Polski z UE są też związane z poglądami politycznymi badanych. Przekonaniu, że integracja ta przyniesie Polsce więcej korzyści niż strat, sprzyjają poglądy prawicowe. Przeciwnego zdania w znaczącym odsetku są jedynie młodzi respondenci o poglądach lewicowych.

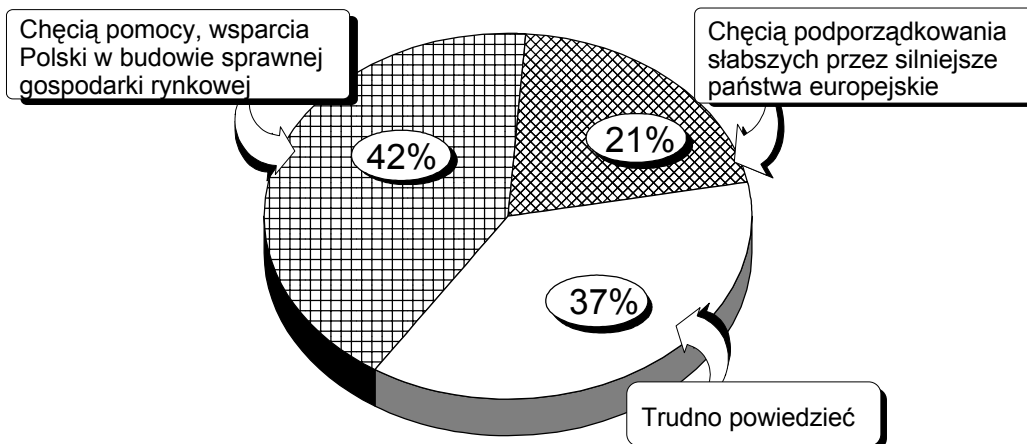
Podobne uwarunkowania poglądów na skutki integracji Polski z Unią odnotowaliśmy wśród ludności dorosłej. Tam również przekonanie o pozytywnych dla Polski skutkach integracji jest najczęstsze w grupach o wyższym statusie społecznym i materialnym - wśród ludzi zamożniejszych, lepiej wykształconych, należących do kadry kierowniczej i inteligencji, a także o poglądach prawicowych.

Jak natomiast młodzi respondenci odczytują intencje dążenia Unii Europejskiej do zacieśnienia kontaktów z Polską?⁶ Czy celem państw Europy Zachodniej jest przede wszystkim podporządkowanie sobie słabszych gospodarczo państw naszego regionu czy też wsparcie nas w tworzeniu gospodarki rynkowej?

---

⁶ W badaniu ludności dorosłej nie zadano tak brzmiącego pytania.

RYS. 6. CZYM PRZED W SZYSTKIM KIERUJĄ SIĘ PAŃSTWA UNII EUROPEJSKIEJ DAŻĄC DO ZACIEŚNIENIA KONTAKTÓW Z POLSKĄ?

Dwukrotnie więcej badanych uczniów przypisuje państwom Unii Europejskiej w ich dążeniu do zacieśnienia kontaktów z Polską „czyste intencje” niż realizowanie swoich egoistycznych interesów, dążenie do dominacji. Być może jest to przejaw młodzieńczego idealizmu, w każdym razie świadczy jednak o niewielkich uprzedzeniach wobec „obcych” w młodym pokoleniu Polaków.

★

★

★

Tegoroczni absolwenci szkół ponadpodstawowych należą już do tej generacji Polaków, która dorastała w całkowicie odmiennej sytuacji politycznej niż społeczeństwo dorosłe. Jednym z głównych przejawów tej odmienności jest przede wszystkim - ogólnie biorąc - otwartość na świat zewnętrzny. Mimo to z przedstawionych wyżej badań wynika, że w swym stosunku do integracji Polski z Unią Europejską pokolenie to nie różni się w zasadzie od swych starszych braci i siostr czy też rodziców. Obserwujemy tu daleko idącą międzypokoleniową ciągłość postaw i poglądów w tej sprawie tak istotnej dla kraju i narodu.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Polska ubiega się o członkostwo w Unii Europejskiej.
Czy Ty osobiście interesujesz się tą sprawą?

	(%)		
	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	59	41	1274
Płeć			
Mężczyźni	62	38	755
Kobiety	53	47	514
Typ szkoły			
Liceum ogólnokształcące	72	28	234
Technikum	60	40	281
Liceum zawodowe	61	39	260
Zasadnicza szkoła zawodowa	50	50	495
Miejsce zamieszkania			
Wieś	54	46	336
Miasto do 20 tys.	63	37	295
od 21 do 100 tys.	63	38	344
101-500 tys.	50	50	122
501 tys. i więcej mieszk.	61	39	161
Ocena mater. warunków rodziny			
Złe	55	45	222
Średnie, przeciętne	61	39	609
Dość dobre	56	44	234
Dobre i b.dobre	59	42	200
Wykształcenie matki			
Podstawowe	60	40	303
Zasadnicze zawodowe	52	48	385
Średnie	61	39	297
Pomaturalne	63	37	172
Wyższe	66	34	103
Wykształcenie ojca			
Podstawowe	56	44	247
Zasadnicze zawodowe	57	43	531
Średnie	59	41	223
Pomaturalne	63	37	113
Wyższe	67	33	133
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący			
Kadra kier., inteligencja	71	29	97
Prac. umysł. niż. szczebla	63	37	79
Pracownicy fiz. - umysł.	63	37	78
Robotnicy wykwalifikowani	58	42	317
Robotnicy niewykwalifik.	52	48	81
Rolnicy	59	41	111
Prywatni przedsiębiorcy	56	44	64
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	57	43	194
Bezrobotni	56	44	63
Gospodynie domowe i inni	56	44	48
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	67	33	85
Raz w tygodniu	59	41	696
Kilka razy w roku	58	42	269
W ogóle nie uczestniczy	54	46	207
Zainteresowanie polityką			
Duże	94	6	207
Średnie	70	30	658
Nikłe lub żadne	22	78	394
Za jakiego ucznia się uważasz?			
Dwójkowego lub trójkowego	51	49	594
Czwórkowego	65	35	576
Piątkowego lub szóstkowego	68	32	93
Poglądy polityczne			
Lewicowe	67	33	136
Centrowe	72	28	172
Prawicowe	79	21	284
Trudno powiedzieć	45	55	659

Tabela 2. Jaki jest Twój stosunek do połączenia całej Europy, w której nie będzie granic i podziałów? 1 - Popieram połączenie całej Europy; 2 - Nie popieram

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	19	24	1274
Płeć				
Mężczyźni	65	17	18	756
Kobiety	48	20	32	513
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	64	23	13	233
Technikum	63	18	19	282
Liceum zawodowe	58	17	25	260
Zasadnicza szkoła zawodowa	52	18	30	495
Miejsce zamieszkania				
Wieś	53	19	28	336
Miasto do 20 tys.	61	17	22	295
od 21 do 100 tys.	61	18	21	344
101-500 tys.	55	20	25	122
501 tys.i więcej mieszk.	61	22	17	161
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	53	17	30	222
Średnie, przeciętne	58	19	24	608
Dość dobre	59	19	22	235
Dobre i b.dobre	62	20	18	200
Wykształcenie matki				
Podstawowe	57	18	25	303
Zasadnicze zawodowe	52	18	30	387
Średnie	61	19	20	296
Pomaturalne	63	19	19	172
Wyższe	65	23	12	103
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	57	20	23	247
Zasadnicze zawodowe	55	17	28	532
Średnie	55	22	23	222
Pomaturalne	66	18	16	113
Wyższe	71	17	13	133
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	76	16	7	97
Prac.umysł.niż.szczebła	70	13	18	79
Pracownicy fiz.- umysł.	56	19	24	78
Robotnicy wykwalifikowani	56	21	23	317
Robotnicy niewykwalifik.	59	14	27	81
Rolnicy	56	15	29	111
Prywatni przedsiębiorcy	69	16	16	64
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	55	23	22	195
Bezrobotni	60	13	27	63
Gospodynie domowe i inni	50	21	29	48
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	58	19	24	85
Raz w tygodniu	56	19	25	695
Kilka razy w roku	65	17	19	270
W ogóle nie uczestniczy	56	20	24	207
Zainteresowanie polityką				
Duże	73	15	12	206
Średnie	62	20	18	659
Nikłe lub żadne	44	17	38	394
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	57	16	27	594
Czwórkowego	58	22	20	576
Piątkowego lub szóstkowego	66	14	20	93
Poglądy polityczne				
Lewicowe	60	24	16	136
Centrowe	65	13	23	172
Prawicowe	74	16	10	284
Trudno powiedzieć	49	20	30	659

Tabela 3. Gdyby w Polsce odbywało się referendum w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej, to czy Ty głosowa(a)byś: 1 - za przystąpieniem Polski do UE; 2 - przeciw przystąpieniu Polski do UE (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	72	5	24	1273
Płeć				
Mężczyźni	74	6	20	755
Kobiety	68	3	29	513
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	85	3	12	234
Technikum	71	6	23	281
Liceum zawodowe	75	4	21	259
Zasadnicza szkoła zawodowa	64	5	31	495
Miejsce zamieszkania				
Wieś	67	5	28	337
Miasto do 20 tys.	72	6	22	295
od 21 do 100 tys.	78	2	19	344
101-500 tys.	66	5	30	122
501 tys.i więcej mieszk.	74	4	21	159
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	68	6	26	222
Średnie, przeciętne	70	5	25	608
Dość dobre	76	3	21	235
Dobre i b.dobre	76	4	20	199
Wykształcenie matki				
Podstawowe	73	3	25	302
Zasadnicze zawodowe	63	7	30	387
Średnie	77	4	19	297
Pomaturalne	78	5	17	171
Wyższe	79	4	17	103
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	71	2	27	246
Zasadnicze zawodowe	68	6	27	532
Średnie	76	4	20	223
Pomaturalne	81	6	13	113
Wyższe	77	5	18	132
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	84	5	11	97
Prac.umysł.niż.szczebła	77	1	22	78
Pracownicy fiz.- umysł.	83	3	14	78
Robotnicy wykwalifikowani	70	5	24	317
Robotnicy niewykwalifik.	64	5	31	81
Rolnicy	71	5	25	110
Prywatni przedsiębiorcy	81	3	16	64
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	71	5	24	195
Bezrobotni	65	5	30	63
Gospodynie domowe i inni	56	8	35	48
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	66	1	33	85
Raz w tygodniu	72	5	23	695
Kilka razy w roku	79	3	19	270
W ogóle nie uczestniczy	64	6	30	206
Zainteresowanie polityką				
Duże	86	5	9	207
Średnie	78	5	17	658
Nikłe lub żadne	54	5	41	393
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	68	6	26	592
Czwórkowego	75	4	22	577
Piątkowego lub szóstkowego	78	3	18	93
Poglądy polityczne				
Lewicowe	76	8	16	135
Centrowe	79	5	16	172
Prawicowe	89	2	8	285
Trudno powiedzieć	62	5	34	658

Tabela 4. Czy, ogólnie rzecz biorąc, pełna integracja z Unią Europejską przyniesie Polsce:
1 - więcej korzyści niż strat; 2 - tyle samo korzyści, co strat; 3 - więcej strat niż korzyści

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	20	5	29	1271
Płeć					
Mężczyźni	51	18	6	24	754
Kobiety	37	23	3	37	512
Typ szkoły					
Liceum ogólnokształcące	54	18	5	23	233
Technikum	39	26	6	30	282
Liceum zawodowe	44	22	4	30	260
Zasadnicza szkoła zawodowa	45	18	5	31	492
Miejsce zamieszkania					
Wieś	39	19	7	35	337
Miasto do 20 tys.	45	21	7	28	292
od 21 do 100 tys.	50	20	3	27	344
101-500 tys.	43	21	5	31	121
501 tys. i więcej mieszk.	50	23	5	22	161
Ocena mater. warunków rodziny					
Złe	41	21	5	32	220
Średnie, przeciętne	43	22	6	29	607
Dość dobre	47	20	4	29	235
Dobre i b.dobre	53	15	4	29	200
Wykształcenie matki					
Podstawowe	41	20	4	36	301
Zasadnicze zawodowe	40	21	7	32	386
Średnie	51	19	5	26	297
Pomaturalne	50	22	5	23	171
Wyższe	51	21	5	22	103
Wykształcenie ojca					
Podstawowe	42	19	4	35	246
Zasadnicze zawodowe	43	21	5	31	531
Średnie	46	20	6	29	223
Pomaturalne	53	22	5	20	112
Wyższe	56	19	6	19	133
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący					
Kadra kier., inteligencja	59	11	5	24	96
Prac.umysł.niż.szczebla	52	25	3	20	79
Pracownicy fiz.- umysł.	51	14	5	29	78
Robotnicy wykwalifikowani	43	21	7	29	316
Robotnicy niewykwalifik.	43	21	4	32	81
Rolnicy	43	22	5	30	110
Prywatni przedsiębiorcy	56	23	3	17	64
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	41	18	6	35	195
Bezrobotni	41	27	2	30	63
Gospodynie domowe i inni	46	19	8	27	48
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	41	21	4	34	85
Raz w tygodniu	45	20	5	30	693
Kilka razy w roku	48	23	3	26	269
W ogóle nie uczestniczy	44	17	8	31	207
Zainteresowanie polityką					
Duże	62	20	4	14	207
Średnie	47	22	6	25	657
Nikie lub żadne	34	17	5	44	392
Za jakiego ucznia się uważasz?					
Dwójkowego lub trójkowego	41	21	5	32	592
Czwórkowego	49	19	5	26	575
Piątkowego lub szóstkowego	47	16	4	32	93
Poglądy polityczne					
Lewicowe	48	24	10	18	136
Centrowe	50	27	4	19	171
Prawicowe	62	17	3	18	284
Trudno powiedzieć	36	19	6	39	657